

Gönüllülük Davranışının Mutluluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Investigation of the Effect of Volunteerism Behavior on Happiness

Keziban ALTUN ERDOĞDU *

* Arş. Gör. Ankara Üniversitesi, kzbnaltun@ankara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7724-4973

Öz

Son dönemde mutluluk ekonomisi adı altında yapılan birçok çalışmada, insanların mutluluğu üzerinde gelir, yaş, cinsiyet, eğitim, medeni durum gibi ekonomik ve demografik özelliklerin yanı sıra sosyal ilişkiler, kurumsal faktörler, ayrımcılık, etnik kimlik gibi pek çok faktörün de etkili olduğu gösterilmiştir. Pek çok alanda yapılan mutluluk çalışmaları son yıllarda gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişki üzerine de yapılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede çalışmanın amacı, gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişkiyi araştırmak ve bu ilişkinin bireyin yaşına göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Bu doğrultuda, 1995-2020 dönemini kapsayan Dünya Değerler Araştırması veri seti sıralı logit yöntemiyle analiz edilmiştir. Bulgular, gönüllü etkinliklerde yer alanların, gönüllü etkinliklerde yer almayanlara göre daha yüksek mutluluğa sahip olduğunu ve gönüllü yaşlı yetişkinlerin, gönüllü genç yetişkinlere kıyasla mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca yaşlı yetişkinlerde dini kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katılımın mutluluğa etkisinin daha fazla olduğu belirlenmiş; genç yetişkinlerde ise spor, eğlence gibi boş zamanın değerlendirilmesine yönelik kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katılımın mutluluğa etkisinin daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Mutluluk, Yaş, Sıralı Logit Yöntemi.

Abstract

In many recent studies under the name of happiness economics, it has been shown that many factors such as social relations, institutional factors, discrimination, ethnic identity, as well as economic and demographic characteristics such as income, age, gender, education, marital status, are effective on people's happiness. Happiness studies in many fields have also started to be carried out on the relationship between volunteering and happiness in recent years. In this context, purpose of research is to investigate the relationship between volunteering and happiness and to examine whether this relationship differs according to the age of the individual. In this direction, the World Values Survey data set covering the period 1995-2020 was analyzed with the ordered logit method. The findings showed that those who participated in volunteer activities had higher happiness than those who did not participate in volunteer activities and volunteer older adults had higher levels of happiness compared to volunteer young adults. In addition, it was determined that participation in voluntary activities of religious organizations had a greater effect on happiness in older adults; in young adults, it was concluded that participation in voluntary activities of organizations for the use of leisure time such as sports and entertainment had a greater effect on happiness.

Keywords: Volunteering, Happiness, Age, Ordered Logit Method

Altun Erdoğan, K. (2022). Gönüllülük Davranışının Mutluluk Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 173-185.

Giriş

Düşünce tarihinin en eski sorularından biri olan “mutluluk nedir?” sorusu birçok felsefe ve psikolojisi konusunun temelini oluşturur. Aristoteles ve Platon başta olmak üzere eski Yunan filozofları, mutluluğun çeşitli tanımlarını yapan ve mutluluğa ulaşmanın yollarını tartışan ilk düşünürlerdir. Ünlü düşünürlerin yaşamın amacı ve iyi bir yaşamın ne olduğu ile ilgili arayışları “eudemonia” adını verdikleri bir kavram ile sonuçlanmıştır (Yemişçigil ve Dolan, 2018: 187). “Eudemonia”, iyi ve erdemli bir hayatı, sağlıklı ve mutlu olmayı içeren iyi oluş halini ifade etmektedir. Aristoteles’e göre eudemonia, yaşamın nihai hedefidir ve varlıklı olmak, iyi bir hayat ve sağlık gibi yaşamın diğer amaçları mutluluğa ulaşmak için birer araçtır (Frey ve Stutzer, 2002: 23).

“Eudemonia” kelimesi “mutluluk” olarak kullanılmış olsa da bugünkü anlamıyla mutluluğun temeli hedonist yaklaşıma dayanır. İngiliz filozof Jeremy Bentham’ın görüşlerine dayanan hedonist yaklaşım göre mutluluk, yaşamın farklı alanlarından elde edilen haz ve acıların toplamıdır. Bentham mutluluğun uzmanlar tarafından değerlendirilen teorik bir kavram olmadığını, insanların yaşam deneyimlerini yansıtan objektif olarak ölçülebilir bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Bentham’ın bu görüşü, insanların anketler aracılığıyla kendi mutluluklarını değerlendirmesi ile çok benzerdir (Rojas, 2019: 7).

Jeremy Bentham gibi Adam Smith ve Thomas Malthus da çalışmalarında mutluluk konusuna değinmişlerdir. Ahlak ve etik felsefe geçmişlerinden etkilenen bu klasik iktisatçılar insanların kendi mutluluklarını değerlendirmek için yeterli bilgiye sahip olmadığını, mutluluğun uzmanlarca belirlenen kriterler çerçevesinde üçüncü bir kişi tarafından değerlendirilebileceğini varsayımlardır. Bentham bu gelenekten uzaklaşarak mutluluğun iyi hisler ve kötü hislerin birbirinden cebirsel olarak çıkarılması ile ölçülebileceğini ileri sürmüştür (Rojas, 2019: 5-7). Bentham’ın görüşleri uzun bir süre boyunca Mill, Marshall, Pigou, Jevons ve Edgeworth gibi pek çok iktisatçı tarafından desteklenmiştir. Bu iktisatçılar fayda ve mutluluğu eş anlamlı olarak kullanmışlar ve iktisat politikalarını belirlerken mutluluğa önemli bir rol vermişlerdir (Veenhoven ve Dumludağ, 2018: 235).

20. yy’ın ilk yarısında “marjinal fayda” devrimi ile birlikte mutluluk yerine dar anlamda fayda kavramına odaklanılmıştır. Seçimlere dayanan ve gözlemlenen tercihlerin bir sonucu olan fayda sadece karar alma süreci ile ilişkilendirilmiştir. 1930’larda Lionel Robbin ile birlikte “faydanın bireyler arasında karşılaştırılmasının bilimsel bir tarafı olmadığı” argümanı kabul görmüştür. İnsanların mutluluğu, gelir artışıyla mal ve hizmetlere yönelik tüketimin artmasına ve dolayısıyla faydanın artmasına bağlı olduğu varsayılmıştır. Bireysel faydasına ulaştığı noktada bireyin rahatlık içinde yaşadığı kabul edilir. Fayda sadece rasyonel bireyin kısıtlı bütçesine bağlı olarak bireysel tercihlerine ya da seçeneklerine dayalıdır (Dumludağ, 2014: 370).

Yakın dönemde iktisat biliminin tam rasyonelliği kabul etmesine, ordinal ölçüme, sadece seçim ve tercihlere odaklanmasına eleştiren davranışsal iktisattaki gelişmelerle birlikte yeni araştırma alanları ortaya çıkmıştır. İnsanların nasıl mutlu olacağını araştıran mutluluk ekonomisi bu alanlardan birisidir. Mutluluk üzerine çalışmalar yapan araştırmacılar temsili anketler kullanarak öz bildirim dayalı öznel iyi oluşun faydayı temsil etmede güçlü bir vekil olduğunu göstermişlerdir. Öz bildirim dayalı öznel iyi oluş, diğer insanlarla karşılaştırmaların yapıldığı, geçmişteki deneyimlerin ve gelecekteki beklentilerin değerlendirildiği bilişsel bir süreçtir. Bu bağlamda bireyler arası karşılaştırmaya izin veren ve kardinal ölçülebilir olan mutluluk, deneyimlenen ve sürece yönelik faydayı içermesi nedeniyle faydadan çok daha geniş bir kavramdır (Veenhoven ve Dumludağ, 2018: 237).

Richard Easterlin’in 1974 yılında yayınladığı “Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence” makalesi mutluluk ekonomisi alanında yapılan ilk çalışmadır. Easterlin (1974) çalışmasında, uzun dönemde gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen gelirin artmasına rağmen kişilerin mutluluk düzeylerinde bir artış olmadığını göstermiştir. “Easterlin Paradoksu” olarak bilenen duruma göre, gelir artışı temel ihtiyaçların karşılandığı noktanın ötesinde mutluluk getirmemektedir (Gökdemir ve Öztürk, 2018: 215-216). Easterlin’in öncü çalışmasıyla mutluluk ekonomisi alanındaki ampirik araştırmalar hızla artmıştır. Özellikle 2000 yılından sonra toplam 1200’den fazla ampirik çalışma yayınlanmıştır. Çalışmaların büyük bir çoğunluğu gelir, cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim, istihdam durumu, sağlık gibi mutluluğun belirleyicileri üzerindedir (Myers ve Diener, 2018: 219-220).

Son dönemde mutluluk literatüründe gelir, cinsiyet, yaş, eğitim, sağlık gibi sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik değişkenlerin yanı sıra politik kurumlar, sosyal ilişkiler, hukukun işleyişi, gönüllülük, demokrasi, kültür gibi çeşitli değişkenlerin mutluluk üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan araştırmalar, söz konusu değişkenlerin mutluluk üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğuna dair bulgular sunmaktadır. Özellikle gönüllü olmak kendine güven, toplumsal onay, sosyal statü gibi pek çok faktör üzerinden mutluluk sağlamaktadır. İnsanı mutlu eden gönüllülük davranışı, başka bir insanın, grubun veya kuruluşun faydası için zamanın bağışlanması ya da parasal karşılık beklemeden emeğin kullanılması şeklinde olabilmektedir (Borgonovi, 2008: 2321). Gönüllülük doğrudan herhangi bir aracı kurum olmadan ihtiyaç sahiplerine yapılabileceği gibi sivil toplum örgütü altında maddi bir karşılık beklemezsizin hizmet sağlamakla da gerçekleşebilmektedir (Tiltay, 2021: 43).

Kişilerin zaman ve diğer değerli kaynaklarını neden bağışladıkları, farklı disiplinlerdeki araştırmacılar tarafından farklı boyutları ile ele alınmıştır. İktisatçılar, gönüllülük davranışını motive eden kriterleri içsel ve dışsal olmak üzere iki kategori altında incelemişlerdir. İçsel nedenler, başkalarına yardım etmekten hoşlanmak gibi gönüllülük davranışının ortaya çıkardığı içsel ödüllerdir. Gönüllünün yaptığı iş kendisine iyi gelir; hür iradesini artırır ve yeterlilik duygusunu katkı sağlar. Gönüllülük çabalarının sonuçlandığını görmek iyi hissettirir. Örneğin kişi, yardım ettiği insanların sorunlarının çözülmesi ile mutlu olur.

Esasen gönüllü, yaptığı işin kendisi ve süreci ile mutlu olmaktadır (Meier, 2006: 83). Dışsal nedenler, gönüllülüğün bir yatırım olarak görülmesiyle ortaya çıkan yan ürünler ya da etkilerdir. Başkalarına yardım etmek ikincil amaçtır. Kişi kendisini geliştirmek, beşerî sermayesine yatırım yapmak, sosyal çevre edinmek, takdir ve övgü kazanmak için gönüllü olur. Gönüllülük, kişiye başka amaç ve hedeflere ulaştıracak bir araçtır (Meier ve Stutzer, 2008: 41-42).

Gönüllülük davranışına yönelten tek bir amaç üzerine yoğunlaşmak doğru değildir. Aslında gönüllüler bir amaç setine sahiptir. Ancak gönüllülüğün algılanan yararı, gönüllünün kendisine ilişkindir. Gönüllülük kişinin depresyon ve anksiyete belirtilerini azaltarak stresin olumsuz etkilerinden korur. Gönüllü, tercih ettiği gönüllülük davranışı ile sosyal ağını genişletme, özgüven ve özsaygı gibi psiko-sosyal yararları kavuşma imkânı elde eder. Bu da gönüllünün duygusal, zihinsel ve sosyal sağlığını geliştirerek mutluluğunu artırır (Arslan, 2021: 64; Thoits ve Hewitt, 2001: 118).

Gönüllülüğün kişiye sağladığı faydaları üzerine yapılan oldukça fazla ampirik çalışma mevcuttur. Genellikle çalışmalar, yaşlı yetişkinlerde gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişkiye yoğunlaşmıştır. Yaşlı yetişkinlere odaklanılması, gençlere kıyasla yaşlıların bireysel ve toplumsal düzeyde gönüllülük faaliyetinden daha fazla mutlu olmalarından kaynaklanmaktadır.

Bu çalışmada, gönüllü faaliyetlere katılımın mutluluk üzerindeki etkisi araştırılmış ve yaşa göre bu etkinin değişimi takip edilmiştir. Yaş analizi aracılığıyla gönüllü genç ve gönüllü yaşlı yetişkinlerin mutluluk düzeyleri yaşa göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Literatürde, gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişki tek bir ülkede ya da belli ülkeler karşılaştırılarak araştırılmıştır. Bu çalışmanın literatürdeki diğer çalışmalardan farkı, gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişkiyi birleştirilmiş veri seti ile dünya genelinde araştırmasıdır. Böylece farklı ülkeler bazında gönüllülük davranışının mutluluk üzerindeki etkisini inceleme imkânı elde edilmiştir.

Bu çalışmanın geri kalanı şu şekilde tasarlanmıştır. İkinci bölümde, gönüllülük ve mutluluk üzerine yapılan çalışmaların bir özeti bulunmaktadır. Üçüncü bölümde, çalışmada kullanılan model, veri seti ve değişkenler hakkında bilgi verilmekte ve modellere ait tahmin sonuçları yorumlanmaktadır. Son bölümde ise elde edilen bulgulara dair genel değerlendirmeler yer almaktadır.

Literatür Özeti

Literatürde gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmalardan bazıları bu bölümde özetlenmiştir:

Van Willigen (2000), ACL (American's Changing Lives Study)'nin ilk iki dalgasını (1986, 1989) kullanarak 2,867 genç ve yaşlı yetişkin üzerinde gönüllülüğün fiziksel ve psikolojik iyilik hali üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada, en küçük kareler yöntemini kullanarak gönüllülüğün genç ve yaşlı yetişkinlerin iyi oluşunu olumlu etkilediğini göstermiştir. Çalışmada Van Willigen (2000), iyi oluş göstergesi olarak yaşam memnuniyeti ve algılanan sağlık olmak üzere iki ölçüt kullanırken, gönüllülüğün temsilen gönüllülük durumunu, gönüllü çalışma saatlerini, gönüllü kuruluş türünü ve gönüllü kuruluş sayısını değişken olarak kullanmıştır. Çalışmada, gönüllü yaşlı yetişkinlerin, gönüllü olmayan yaşlı yetişkinlere kıyasla yaşamdan daha fazla memnun oldukları ve daha iyi sağlık bildirdikleri ortaya konmuştur. Buna ek olarak, son on iki ay içinde gönüllü olarak faaliyetlere katılan yaşlı yetişkinlerin, gönüllü genç yetişkinlere göre daha yüksek yaşam memnuniyetine sahip oldukları ve yaşlı gönüllülerin faaliyete katıldıkları her saat için genç gönüllülere göre sağlıklarının daha iyi olduğu bulunmuştur. Son olarak, yaşlılar arasında dini temelli gönüllülük yaygın iken, gençler arasında iş ve eğitim amaçlı gönüllülük daha fazla yaygın olduğu ortaya çıkmıştır.

Morrow-Howell ve diğerleri (2003), yaşlı yetişkinlerde bildirilen sağlık durumu, fiziksel bağımlılık ve depresyonu içeren iyi oluş ile gönüllülük arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. ACL (American's Changing Lives Study)'nin üç dalgasının (1986, 1989, 1994) kullanıldığı çalışmada gönüllülük, gönüllülük durumu, gönüllü çalışma saatleri, gönüllü kuruluş türü, gönüllü kuruluş sayısı ve gönüllülüğün algılanan faydaları olmak üzere beş farklı boyutta ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda, son on iki ay içinde gönüllü etkinliklerde yer alanlar, gönüllü etkinliklerde yer almayanlara göre daha yüksek iyi oluşa sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Ayrıca gönüllü çalışma saatlerinin artması daha yüksek iyi oluş düzeyi ile ilişkili olsa da yılda 100 saatten daha fazla katılım düzeyinin iyi oluş ile ilişkili olmadığı bulunmuştur. Çalışmada, birden fazla gönüllü kuruluşa katılımın iyi oluş üzerinde pozitif etkisi olduğuna ilişkin hipotezi destekleyen sonuçlar elde edilememiştir. Ancak, diğer kuruluş türleriyle karşılaştırıldığında dini bir kuruluşun gönüllü faaliyetlerine katılımın iyi oluşa en yüksek katkıyı yaptığı sonucuna ulaşılmıştır.

Meier ve Stutzer (2008), Almaya Sosyo-Ekonomik Panel (GSOEP)'in 1985-1999 dönemi verilerini kullanarak 22,000 birey üzerinde gönüllülüğün yaşam memnuniyeti üzerindeki etkisini araştırdıkları çalışmalarında, en küçük kareler yöntemi kullanarak gönüllülük faaliyetinin bireyin yaşam memnuniyetini olumlu etkilediğini göstermişlerdir. Çalışmada, yaşamdan memnuniyeti katılımcılara sorulan 11 ölçekli "Bütün her şey göz önüne alındığında hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?" sorusu ile ölçülürken, gönüllülük boş zamanı değerlendirme aktivitesi olarak "Gönüllü faaliyetlerine hangi sıklıkla katılırsınız?" sorusu ile ölçülmüştür. Meier ve Stutzer (2008), gönüllülük sorusuna ait tüm anket şıklarını birer kukla değişkene çevirerek haftada ya da ayda en az bir kez gönüllü faaliyetlere katılanların, gönüllü faaliyetlere katılmayanlara kıyasla daha yüksek yaşam memnuniyeti bildirdiklerini bulmuşlardır. Meier ve Stutzer (2008) ayrıca, gönüllü etkinliklerde yer alan kişilerin temel motivasyonları iki temel başlık altında incelemişler ve gönüllülük faaliyetine içsel nedenlerle katılanların, kendini geliştirme, takdir ve övgü kazanma gibi dışsal güdüler ile faaliyetlere katılanlara göre yaşamdan daha fazla memnun olduklarını tespit etmişlerdir. Çalışmada, Almanya'nın yeniden birleşmesiyle gönüllü iş yapma fırsatını kaybeden insanların yaşam memnuniyetleri 1990-1992 döneminde önemli ölçüde düştüğü ortaya çıkmıştır. Bu düşüş, özellikle Doğu Almanya'daki gönüllü kuruluşların faaliyetlerine katılan bireyler için daha belirgindir.

Fiorillo (2012), 1993-2000 dönemini kapsayan MSH (Multiscopo Survey of Households) verilerini kullanarak İtalya’da gönüllülük ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sıralı probit modelini ve en küçük kareler yöntemini kullanan Fiorillo (2012) çalışmasında, gönüllü faaliyetlere katılımın boş zaman, sosyal ilişkiler ve ekonomik durum memnuniyetini olumlu yönde etkilediğini tespit etmiştir. Fiorillo (2012) göre bu sonuç, birey dışsal güdüyle bile hareket etse gönüllülük davranışından fayda elde ettiğini göstermektedir.

Gönüllüğün mutluluk üzerindeki etkisini inceleyen Binder ve Freytag (2013), 15,000 birey üzerine yapılan İngiliz Hanehalkı Araştırması (BHPS, 1991)’nın verilerini kullanarak gönüllü faaliyetlere düzenli katılımın mutluluğu olumlu etkilediğini bulmuşlardır. Sabit etkiler modelinin kullanıldığı çalışmada dışadönüklük, deneyime açıklık, duygusal dengesizlik, uyumluluk ve sorumluluğu içeren kişisel özellikler, sosyal ağlar ve güven kontrol edildiğinde bile düzenli gönüllülüğün mutluluğu olumlu etkilediği saptanmıştır. Buna ek olarak, haftada en az bir kez gönüllü faaliyetlere katılımı sürdüren kişilerin zaman içinde mutluluklarının arttığı, ancak gönüllüğün kişilerin duygusal dengesizliklerini azaltmaya izin verdiği sürece bu artışın devam edeceği bulunmuştur.

Tanskanen ve Danielsbacka (2016), Gentrans (Generational Transmissions in Finland) anketinden elde edilen verileri kullanarak Finlandiya’da genç nesil (1962-1993 doğumlu) ve yaşlı nesil (1945-1950 doğumlu) için iyi oluş ile mutluluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. İyi oluş göstergesi olarak algılanan sağlığın ve mutluluğun kullanıldığı çalışmada, son on iki ay içinde gönüllü faaliyetlere katılan yaşlı neslin, gönüllü faaliyetlere katılmayan yaşlı nesle göre daha mutlu olduğu saptanmıştır. Ancak yaşlı nesil için para bağıışı ve mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmada ayrıca, son on iki ay içinde bir hayır kurumuna para bağıışı yapan genç neslin, para bağıışı yapmayan genç nesle kıyasla daha yüksek düzeyde mutluluğa sahip olduğu, ancak genç neslin gönüllü etkinliklere zaman ayırdığında mutlu olmadığı ortaya çıkmıştır. Tanskanen ve Danielsbacka (2016) açısından bu sonuç, kişilerin yaşamları sürecinde üstendikleri farklı rollerden kaynaklanmaktadır. Buna göre, işten emekliye ayrılan yaşlı neslin başkalarına ayıracak boş zamanları daha fazla iken, çalışan ve bakmakla yükümlü bir ailesi olan genç neslin gönüllülük faaliyetine ayıracak fazla zamanı yoktur.

Çolak (2018), sosyal fayda projelerinde gönüllü olarak çalışan üniversite öğrencilerinin mutluluk ve psikolojik yardım aramaya gönüllülük düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin yaşa ve cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. Çalışma sonucunda, kadınların erkeklere kıyasla daha mutlu olduğu ve üniversite öğrencilerinin yaşları arttıkça psikolojik yardım aramaya gönüllük ölçeğinden aldıkları puanların da artmış olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak, öğrencilerinin psikolojik yardım aramaya gönüllük ölçeğinden aldığı puanlar üzerinde cinsiyetin bir etkisi olmadığı ve mutluluk ölçeğinden aldığı puanlar üzerinde ise yaş farklılığının bir etkisi olmadığı ortaya konmuştur.

Magnani ve Zhu (2018), Hanehalkı Gelir ve İşgücü Dinamikleri Araştırması (HILDA)’nın 2001-2014 dönemi verilerini kullanarak Avustralya’da 21-65 yaş arası 60,701 birey üzerinde gönüllülük faaliyetinin öznel iyi oluş üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada, sabit etkiler modeli aracılığıyla gönüllülük faaliyetinin daha yüksek düzeyde öznel iyi oluş ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca işsizliğin yaşam memnuniyeti üzerindeki olumsuz etkisinin %20’si gönüllülük faaliyeti ile telafi edildiği bulunmuştur. Çalışmada Magnani ve Zhu (2018), birey gönüllü olduktan bir yıl sonra uyum sağlayarak öznel iyi oluşu gönüllü olmadığı dönemdeki eski seviyesine geri döndüğünü ve dolayısıyla gönüllüğün öznel iyi oluş üzerindeki pozitif etkisinin kısa dönemli olduğunu göstermişlerdir. Son olarak çalışmada, sosyalleşmek, aidiyet duygusu ve yaşanan bölgeden memnuniyet aracılığıyla gönüllülüğün öznel iyi oluşu olumlu etkilediği gösterilmiştir.

Huang (2019), Dünya Değerler Araştırması (WVS)’nin 2010-2012 dalgasını kullanarak Asya toplumlarında gönüllülüğün iyi oluşu oluşturan mutluluk, yaşam memnuniyeti, algılanan sağlık ve hayat yeterliliği üzerindeki etkisini ayrı ayrı incelemiştir. Sıralı probit tahmin yönteminin kullanıldığı çalışmada, aktif gönüllülük ile iyi oluşun tüm göstergeleri arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışmada, aktif olarak gönüllü faaliyetlere katılan yaşlı yetişkinlerin yüksek düzeyde iyi oluşa sahip oldukları saptanmıştır. Ancak genç yetişkinler için aktif gönüllülük ile iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Son olarak, gönüllülüğün iyi oluş üzerindeki etkisi gönüllülerin yaşıyla birlikte arttığı ortaya çıkmıştır.

Lee (2019), 2012 KGSS (Korean General Social Survey) verilerini kullanarak Güney Kore’de gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin gelire göre farklılık gösterip göstermediğini araştırmıştır. En küçük kareler yöntemini kullanan Lee (2019) çalışmasında, yerleşik bir topluluğu iyileştirmeye ve sosyal açıdan hassas gruplara yönelik gönüllüğün mutluluğu olumlu etkilediğini bulmuştur. Ancak araştırmacı, eğitim amaçlı gönüllülük ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulamamıştır. Çalışmada Lee (2019), gelir düzeyi arttıkça sosyal açıdan hassas gruplara yönelik gönüllüğün mutluluk üzerindeki olumlu etkisinin de arttığını ortaya çıkarmıştır.

Saz-Gil, Gil-Lacruz ve Gil-Lacruz (2019a), Dünya Değerler Araştırması (WVS) 1994-2014 dönemi verilerini kullanarak Avrupa Ülkelerinde 51-70 yaş arasındaki bireyler için gönüllülüğün mutluluk üzerindeki etkisi cinsiyete ve nesle göre farklılık gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Çalışmada Baby Boomers (1950-1965 doğumlu) neslinde, gönüllülüğün mutluluğa etkisi kadınlar için daha fazla olduğu; Silent (1925-1949 doğumlu) neslinde ise erkekler dine ve eğitime yönelik gönüllü faaliyetlere katıldıklarında yüksek mutluluk düzeyine ulaştıkları ortaya konmuştur. Çalışmada ayrıca, Doğu Avrupa Ülkelerinde yaşayan yaşlı yetişkinlerin, İsveç’te yaşayanlara kıyasla daha düşük mutluluk düzeyine sahip oldukları ve daha az gönüllü oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar açısından bu bulgu, zengin, eğitilmiş ve sosyal toplumlarda gönüllü olma olasılığının daha yüksek olduğunu gösterir.

Saz-Gil, Gil-Lacruz ve Gil-Lacruz (2019b), Şili, İspanya ve Meksika üzerine yaptıkları çalışmada, yaşlı yetişkinlerde gönüllülük ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmışlardır. Dünya Değerler Araştırması (WVS) 1994-2014 dönemi verilerinin kullanıldığı çalışmada, logit tahmini sonucunda gönüllü faaliyetlere katılımın algılanan sağlığı ve yaşam memnuniyetini olumlu etkilediği, ancak gönüllülük ve mutluluk arasında bir ilişki olmadığı saptanmıştır. Çalışmada ayrıca, gönüllülüğün iyi oluşa katkısı kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek olduğu ve dini amaçlı gönüllü faaliyetlere katılımın erkeklerin yaşam memnuniyetini, kadınların ise mutluluğunu olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Son olarak çevreci, tüketici ve hayır gibi kuruluşlarda gönüllülüğün her iki cinsiyetin de mutluluğunu arttırdığı ortaya çıkmıştır.

Soyyigit (2019), Türkiye’de yaşayan 18-30 yaş arasındaki 1220 gencin sosyal sorumluluk çalışmalarına gönüllü katılımıyla algılanan ebeveyn tutumları, motivasyon ve iyi oluş arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmada Soyuyigit (2019), gönüllü faaliyetlere katılım ile iyi oluş ve gönüllülük motivasyonları arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişkinin olduğunu, ancak gönüllü faaliyetlere katılım ile algılanan ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmiştir.

Düşük benlik saygısının iyi oluş üzerindeki olumsuz etkisini ve gönüllülüğün bu etkiye karşı koruyup korumadığını araştıran Russell ve diğerleri (2019), Amerika Birleşik Devletleri Orta Yaş Araştırması (MIDUS)’nın 2004-2006 ve 2013-2014 dalgasını kullanmışlardır. Dört farklı hipotezin test edildiği çalışmada, düşük benlik saygısının bireylerin aidiyet duygusunu ve yaşam memnuniyetini olumsuz etkilediği, ancak bu etki herhangi bir çıkar gözetmeksizin gönüllü etkinliklerde yer alan bireyler için daha az olduğu tespit edilmiştir.

Krasnozhan ve Levendis (2020) yaptıkları çalışmada, GSS (General Social Survey)’nin dört dalgasını (2002, 2004, 2012, 2014) kullanarak bir kuruma yapılan para bağışının ve gönüllü faaliyetlere katılımın mutluluk üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sıralı logit tahmin yönteminin kullanıldığı çalışmada, sosyo-ekonomik faktörler kontrol edildiğinde bile gönüllülük ile mutluluk arasında zayıf da olsa, olumlu bir ilişki saptanmıştır. Buna ek olarak, gönüllülüğe kıyasla istihdamın ve gelirin mutluluk ile daha güçlü bir şekilde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Çapçı (2021), gönüllülük faaliyetlerine katılım sağlayan 18-35 yaş aralığındaki toplam 420 genç yetişkinde özgeciliğin düzeyi, kişilik özellikleri ve yaşam doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışma sonucunda, gönüllü genç yetişkinlerin kişilik özellikleri toplam özgeciliğin düzeyi ile yaşam doyumunu anlamlı düzeyde etkilediği bulunmuştur. Ayrıca gönüllü genç yetişkinlerin gönüllülük süreleri arttıkça yaşam doyumunu düzeylerinin de arttığı saptanmıştır.

Lawton ve diğerleri (2021), BHPS (British Household Panel Survey) ve USoc (Understanding Society) 1996-2015 dönemi verilerini kullanarak gönüllülüğün öznel iyi oluş üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışmada, son iki ay içinde gönüllü faaliyetlere katılan bireylerin, gönüllü faaliyetlere katılmayanlara kıyasla daha yüksek öznel iyi oluşa sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Buna ek olarak, bir kişinin gönüllü olarak çalışırken yaşadığı refah artışı, yıllık ortalama 911 sterlin maaş artışı ile eşdeğer olduğu ortaya konmuştur.

Gönüllü faaliyetlere katılımın öznel iyi oluş üzerindeki etkisini araştıran Qu (2022), ATUS (American Time Use Survey)’un 2010-2013 dönemi verilerini kullanmıştır. En küçük kareler yönteminin kullanıldığı çalışmada, işsiz gönüllülerin bir işte çalışan gönüllülere kıyasla öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Öte yandan, gönüllü yaşlı yetişkinlerin, gönüllü genç yetişkinlere göre daha yüksek öznel iyi oluşa sahip olduğu saptanmıştır. Çalışmada Qu (2022), gönüllü faaliyetlere katılımın mutluluğu olumlu yönde etkilerken, üzüntüyü olumsuz yönde etkilediğini ortaya çıkarmıştır.

Ampirik Analiz

Kullanılan Veriler

Dünya genelinde gönüllülük ve mutluluk arasındaki ilişkiyi araştırmak için Dünya Değerler Araştırması’nın (WVS) üçüncü (1995-1998), beşinci (2005-2009), altıncı (2010-2014) ve yedinci (2017-2020) dalgası kullanılmıştır. Toplam 7 dalgadan oluşan WVS’nin temel amacı kültürel değerlerin karşılaştırmalı olarak saptanmasıdır. İlk olarak 1981 yılında 25 ülkede yapılan WVS ekonomi, siyaset, demokrasi, çalışma hayatı, yaşamın algılanması, çevre, din, sosyal ilişkiler, küreselleşme gibi alanlarda bilgi sağlamaktadır.

WVS’nin üçüncü, beşinci, altıncı ve yedinci dalgası 101 ülkede¹ 15 yaş ve üzeri toplam 329,470 bireyle gerçekleştirilmiştir. Sadece bu dört dalgada katılımcılara gönüllü kuruluşların faaliyetlerine katılıp katılmadıklarına dair sorular yöneltildiği için çalışmada söz konusu dört dalga kullanılmıştır.

¹Bu ülkeler şu şekilde sıralanabilir: ABD, Almanya, Andora, Arjantin, Arnavutluk, Avustralya, Azerbaycan, Bangladeş, Bolivya, Bosna Hersek, Brezilya, Belarus, Bulgaristan, Burkina Faso, Cezayir, Çek Cumhuriyeti, Çin, Dominik Cumhuriyeti, Endonezya, Ermenistan, Ekvador, El Salvador, Etiyopya, Estonya, Fas, Finlandiya, Fransa, Filistin, Filipinler, Gana, Guatemala, Gürcistan, Güney Afrika, Güney Kore, Haiti, Hırvatistan, Hindistan, Hong Kong, Hollanda, Irak, İngiltere, İtalya, İspanya, İsveç, İsviçre, İran, Japonya, Kanada, Karadağ, Katar, Kazakistan, Kıbrıs, Kırgızistan, Kolombiya, Kuveyt, Kuzey Makedonya, Letonya, Libya, Litvanya, Lübnan, Macaristan, Makao, Malezya, Mali, Meksika, Moldova, Myanmar, Mısır, Nikaragua, Nijerya, Norveç, Özbekistan, Pakistan, Peru, Polonya, Portekiz, Porto Riko, Romanya, Rusya, Ruanda, Sırbistan, Singapur, Slovakya, Slovenya, Şili, Tacikistan, Tayland, Tayvan, Trinidad ve Tobago, Tunus, Türkiye, Ukrayna, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Vietnam, Yemen, Yeni Zelanda, Yunanistan, Zambiya, Zimbabve.

Model ve Değişkenler

Mutluluk ve gönüllülük arasındaki ilişki aşağıdaki mikroekonometrik mutluluk denklemi ile tahmin edilmiştir:

$$h_{it} = \alpha + \beta X_{it} + \gamma V_{it} + f_i + n_t + e_{it}$$

Denklemden h_{it} bireyin t yılında bildirdiği mutluluk düzeyini, X_{it} sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik faktörleri, V_{it} gönüllülüğü, f_i bireysel sabit etkileri, n_t zaman sabit etkileri, e_{it} hata terimini göstermektedir. Sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik faktörler arasında; yaş, cinsiyet, gelir, gelir sıralaması, çocuk sayısı, medeni durum, çalışma durumu, eğitim durumu, sağlık, güven ve dindarlık yer almaktadır. Ülke düzeyindeki coğrafi ve kültürel farklılıkları kontrol etmek için ülke sabit etkileri, çeşitli anket dalgaları arasındaki farklılığı dikkate almak için zaman sabit etkileri mutluluk modeline eklenmiştir. Mutluluk değişkeni sıralı kategorilere sahip bir bağımlı değişken olduğu için tahmin yöntemi olarak sıralı logit kullanılmıştır. Veriler STATA 16 paket programı ile analiz edilmiştir.

Denklemin 1'deki gönüllülük değişkenine temsili olarak WVS'de yer alan on gönüllü kuruluşa aktif üyelik ile ilgili sorular kullanılmıştır. Katılımcılardan (a) dini, (b) spor-eglençe, (c) sanat-müzik-eğitim, (d) işçi sendikası, (e) siyasi parti, (f) çevreci, (g) meslek, (h) hayır, (i) tüketici ve (j) yardım gönüllü kuruluşların etkinliklerine aktif katılım hakkında bilgiler elde edilmiştir. Gönüllülüğün mutluluk üzerindeki etkisini araştırmak için katılımcıların on gönüllü kuruluştan herhangi birinde aktif faaliyette bulunup bulunmadığını ölçen gönüllülük değişkeni oluşturulmuştur. Ayrıca gönüllülüğün etkisi, gönüllü faaliyetlerin türüne göre nasıl değiştiğini analiz etmek için literatürdeki ampirik çalışmalar (Sardinha, 2011; Huang, 2019; Saz-Gil vd., 2019a; Saz-Gil vd., 2019b ve Gil-Lacruz vd., 2020) dikkate alınarak on gönüllü kuruluş türü niteliğine göre dört farklı kategoride ele alınmıştır: (a) Toplumsal Farkındalık: çevreci, hayır ve tüketici kuruluşlarına ve aynı sorunu (örneğin hastalık, bağımlılık gibi) paylaşan insanların birbirleriyle yardımlaşmak için kurdukları gruplara aktif katılım; (b) Mesleki ve Siyasi: siyasi parti, sendika ve mesleki kuruluşlara aktif katılım; (c) Eğitim ve Boş Zaman: eğitim, sanat, müzik, kültür gibi gönüllü bir kuruluşa ve boş zaman değerlendirme kuruluşlarına aktif katılım ve (d) Dini kuruluşlara aktif katılım. Denklem 1'e dahil edilen diğer değişkenlerin (sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik) açıklamaları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Tanımlamaları

Değişkenler	Değişkenlerin Tanımlamaları
Mutluluk	Bugünlerde, genel olarak mutlu olup olmadığınızı söyler misiniz? Çok mutluyum, Biraz mutluyum, Pek mutlu değilim, Hiç mutlu değilim.
Yaş	Yaş Grubu 15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65 ve üzeri
Cinsiyet	Erkek, Kadın
Medeni Durum	Medeni durumunuz nedir? Evli, Evli gibi birlikte yaşamakta, Boşanmış, Evli fakat eşinden ayrı yaşıyor, Eşi ölmüş yani dul, Bekar
Çalışma Durumu	Bir işte çalışıyor musunuz? Ücretli ve tam zamanlı, Ücretli ve yarı zamanlı, Kendi işimin sahibiyim, Emekli, Ev kadını, Öğrenci, İşsiz
Çocuk Sayısı	Kaç çocuğunuz var? 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve üzeri
Eğitim Durumu	Eğitim durumunuz nedir? Bir okul bitirmedim, İlkokul Mezunu, Ortaokul Mezunu, Lise Mezunu, Üniversite Mezunu
Gelir Grubu	Düşük Gelir, Orta Gelir, Yüksek Gelir
Gelir Sıralaması	Ülkede yaşayan insanların, gelir durumları 10 puanlı bir cetvelde yerleştirilse, siz kendinizi bu cetvelin neresinde görürsünüz? Cetvelde "1" en alt gelir grubunu, "10" ise en üst gelir grubunu gösterir.
Bildirilmiş Sağlık Durumu	Bugünlerde sağlık durumunuz nasıl? İyi, Orta, Kötü
Güven	Sizce insanların çoğunluğuna güvenilir mi? İnsanların çoğuna güvenilir, Çok dikkatli olmak gerekir
Dindarlık	Dini bir kuruluşa (camiye/sinagoga/kiliseye) gidip gitmediğinize bakmaksızın dindar bir kişi misiniz? Dindar, Dindar değil, Ateist (Tanrı'ya inanmaz)
Gönüllülük	En az bir gönüllü kuruluşun faaliyetlerine aktif katılım
Toplumsal Farkındalık Kuruluşlarında Gönüllülük	Çevreci, hayır, tüketici ve yardım kuruluşların faaliyetlerine aktif katılım
Mesleki ve Siyasi Kuruluşlarda Gönüllülük	Siyasi parti, sendika ve mesleki kuruluşların faaliyetlerine aktif katılım
Eğitim ve Boş Zaman Değerlendirme Kuruluşlarında Gönüllülük	Eğitim, sanat, müzik, kültür gibi alanlarda çalışan bir kuruluşun ve boş zaman değerlendirme kuruluşların faaliyetlerine aktif katılım
Dini Kuruluşlarda Gönüllülük	Dini kuruluşların faaliyetlerine aktif katılım

Bulgular

WVS'deki tüm ülkeleri kapsayan sıralı logit tahmin sonuçları Tablo 2'de yer almaktadır. Mutluluk ile gönüllülük arasındaki ilişki değişkenlerin ayrı ayrı dahil edildiği üç model ile araştırılmıştır. İlk model sadece sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik değişkenler eklenerek oluşturulmuştur. Literatürde, gönüllü kuruluş türleri ve en az bir gönüllü kuruluşa aktif katılım mutluluk modeline ayrı ayrı eklenildiği için iki ayrı model (Model 2 ve Model 3) oluşturulmuştur. Böylece gönüllülüğün net etkisi değerlendirilmektedir.

Tablo 2 incelendiğinde, sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik değişkenlerin literatür doğrultusunda beklenen işaretlere sahip oldukları görülmektedir. Model 1'in bulgularına göre, kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzeyde mutlu olma olasılığı 1,101 kat daha fazladır. Yaş değişkeninin kesikli olarak analiz edildiği model 1'de, yaş ile mutluluk arasında U şeklinde ilişki tespit edilmiştir. U şeklindeki ilişki, orta yaş grubundaki bireylerin en mutsuz kişiler olduğunu göstermektedir. Model 1'de en düşük mutluluk düzeyi 45-54 yaş grubunda olduğu rapor edilmiştir.

Model 1'deki hesaplanan fark oranına göre evliler, bekârlara kıyasla 1,614 kat daha fazla mutludur. İşsizlik değişkeninin fark oranı 0,738 bulunmuştur. Bu değere göre işsiz olan bireylerin bir işte çalışan bireylere oranla mutlu olma olasılığı 0,738 kat daha azdır. Model 1'e göre, çocuk sayısı ile mutluluk arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu doğrultuda bireyin sahip olduğu çocuk sayısı arttığında mutlu olma olasılığı 1,019 kat artmaktadır. Eğitim durumu incelendiğinde, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite mezunlarının bir okul bitirmeyenlere göre sırasıyla 1,036, 1,060, 1,051, 1,054 kat daha fazla mutlu olduğu ifade edilebilir. Gelir düzeyine bakıldığında, düşük gelir grubunda yer alan bireylere kıyasla orta ve yüksek gelir grubunda yer alanların daha yüksek düzeyde mutlu olma olasılıkları sırasıyla 1,092 ve 1,125 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Bu da gelir düzeyi arttıkça bireylerin daha mutlu olduğunu gösterir.

Tablo 2'de yer alan gelir sıralaması değişkeni, bireyin gelir durumu bakımından nispi konumunun nasıl olduğunu göstermektedir. Model 1'deki fark oranına göre, bireyin gelir sıralaması bir üst seviyeye çıktığında mutlu olma olasılığı 1,094 kat artmaktadır. Bu durum, nispi geliri artan bireyin daha yüksek mutluluk düzeyine ulaştığı şeklinde değerlendirilebilir. Model 1'deki bulgulara göre, mutluluk ile bildirilen sağlık durumu arasında pozitif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Sağlığını iyi olarak bildirenler, orta ve kötü olarak bildirenler ile kıyaslandığında 2,952 kat daha mutlu olduğu ifade edilebilir.

Model 1'de güven değişkeninin fark oranı 1,199 olarak hesaplanmıştır. Bu değere göre insanlara güvenen bireyler, güven duygusu düşük olanlara oranla mutluluk düzeyleri 1,199 kat daha fazladır. Bu sonuçtan başkalarıyla iş yaparken ya da bir ilişki kurarken dikkatli olan insanların mutluluk düzeylerinin düşük olduğu anlaşılmaktadır. Mutluluk konusu dindarlık durumuna göre değerlendirildiğinde, kendini dindar bir kişi olarak görenler diğerlerine kıyasla yüksek düzeyde mutlu olma olasılıkları 1,280 kat daha fazla olduğu ifade edilebilir.

Tablo 2'deki Model 2'ye, Model 1'deki değişkenlere ek olarak gönüllülük değişkeni eklenmiştir. Literatüre uyumlu olarak gönüllülük değişkeninin katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Elde edilen fark oranına göre, en az bir gönüllü kuruluşun faaliyetlerine aktif olarak katılan bireylerin mutluluk düzeyleri diğerlerine oranla 1,222 kat daha fazladır. Bu bağlamda herhangi bir karşılık beklemeden gönüllü kuruluşların yönetiminde görev alan ve önemli faaliyetlerine düzenli olarak katılan insanlar daha mutlu bir yaşam sürmektedir.

Tablo 2'deki Model 3'e ise dört kategoride ele alınan gönüllü faaliyet türleri eklenmiştir. Gönüllülük türlerine bakıldığında, toplumsal farkındalık kategorisi 0,10 düzeyinde anlamlı bulunmadığı görülmektedir. Ayrıca mesleki ve siyasi gönüllülük kategorisi, eğitim-boş zaman ve din kategorilerine kıyasla anlamlılık düzeyi daha düşüktür. Bu bulgu, içsel güdülerle gönüllü faaliyetlere katılan bireylerin daha mutlu olduklarının bir göstergesidir. Hesaplanan fark oranlarına göre, mesleki ve siyasi gönüllü kuruluşların etkinliklerinde aktif olarak yer alan bireyler diğerlerine oranla 1,266 kat daha fazla mutluyken, dini kuruluşlarda aktif olarak gönüllü işler yapanlar diğerlerine oranla 1,307 kat daha fazla mutludur. Aynı şekilde eğitim, kültür, müzik, sanat gibi kuruluşlara ve boş zaman değerlendirme kuruluşlarına aktif olarak katılanlar diğerlerine kıyasla 1,407 kat daha yüksek mutluluk düzeyine sahiptir.

Tablo 2. Ana Modelin Sıralı Logit Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Model 1		Model 2		Model 3	
	Katsayı	Fark Oranı	Katsayı	Fark Oranı	Katsayı	Fark Oranı
Yaş 15-24	0,347*** (0,0224)	1,414*** (0,0317)	0,346*** (0,0225)	1,413*** (0,0317)	0,394*** (0,0377)	1,483*** (0,0559)
Yaş 25-34	0,0338* (0,0198)	1,034* (0,0205)	0,0388* (0,0198)	1,040* (0,0206)	0,0915*** (0,0336)	1,096*** (0,0368)
Yaş 35-44	-0,112*** (0,0190)	0,894*** (0,0169)	-0,111*** (0,0190)	0,895*** (0,0170)	-0,0890*** (0,0324)	0,915*** (0,0296)
Yaş 45-54	-0,184*** (0,0192)	0,832*** (0,0160)	-0,185*** (0,0192)	0,831*** (0,0159)	-0,117*** (0,0324)	0,890*** (0,0288)
Yaş 55-64	-0,131*** (0,0200)	0,877*** (0,0175)	-0,132*** (0,0200)	0,876*** (0,0175)	-0,130*** (0,0338)	0,878*** (0,0296)
Kadın	0,0964***	1,101***	0,104***	1,109***	0,0997***	1,105***

	(0,00954)	(0,0105)	(0,00955)	(0,0106)	(0,0161)	(0,0178)
Evli	0,479***	1,614***	0,478***	1,614***	0,439***	1,551***
	(0,0115)	(0,0186)	(0,0116)	(0,0186)	(0,0196)	(0,0304)
İşsiz	-0,304***	0,738***	-0,294***	0,745***	-0,262***	0,769***
	(0,0171)	(0,0126)	(0,0171)	(0,0128)	(0,0275)	(0,0212)
Çocuk Sayısı	0,0191***	1,019***	0,0187***	1,019***	0,0343***	1,035***
	(0,00415)	(0,00423)	(0,00415)	(0,00423)	(0,00698)	(0,00722)
İlkokul Mezunu	0,0358**	1,036**	0,0399**	1,041**	0,0845***	1,088***
	(0,0166)	(0,0172)	(0,0166)	(0,0173)	(0,0302)	(0,0329)
Ortaokul Mezunu	0,0581***	1,060***	0,0531***	1,054***	0,0759***	1,079***
	(0,0151)	(0,0160)	(0,0151)	(0,0160)	(0,0253)	(0,0273)
Lise Mezunu	0,0495***	1,051***	0,0403**	1,041**	0,0979***	1,103***
	(0,0159)	(0,0167)	(0,0159)	(0,0166)	(0,0259)	(0,0286)
Üniversite Mezunu	0,0528***	1,054***	0,0294**	1,030**	0,0830***	1,087***
	(0,0148)	(0,0156)	(0,0149)	(0,0153)	(0,0248)	(0,0270)
Gelir Sıralaması	0,0897***	1,094***	0,0875***	1,091***	0,113***	1,120***
	(0,00503)	(0,00551)	(0,00504)	(0,00550)	(0,00849)	(0,00950)
Orta Gelir	0,0880***	1,092***	0,0918***	1,096***	0,138***	1,148***
	(0,0191)	(0,0209)	(0,0191)	(0,0210)	(0,0326)	(0,0375)
Yüksek Gelir	0,118***	1,125***	0,121***	1,129***	0,209***	1,232***
	(0,0359)	(0,0404)	(0,0359)	(0,0406)	(0,0599)	(0,0738)
Sağlık İyi	1,082***	2,952***	1,078***	2,940***	1,103***	3,012***
	(0,0116)	(0,0342)	(0,0116)	(0,0341)	(0,0201)	(0,0605)
Güven	0,182***	1,199***	0,173***	1,189***	0,206***	1,228***
	(0,0115)	(0,0138)	(0,0115)	(0,0137)	(0,0204)	(0,0250)
Dindarlık	0,247***	1,280***	0,228***	1,257***	0,179***	1,196***
	(0,0113)	(0,0145)	(0,0113)	(0,0143)	(0,0201)	(0,0241)
Gönüllülük			0,201***	1,222***		
			(0,0110)	(0,0135)		
Toplumsal Farkındalık Gönüllüğü					0,205	1,228
					(0,190)	(0,233)
Mesleki ve Siyasi Gönüllülük					0,236*	1,266*
					(0,135)	(0,171)
Eğitim ve Boş Zaman Gönüllüğü					0,341***	1,407***
					(0,0484)	(0,0681)
Dini Gönüllük					0,267***	1,307***
					(0,0242)	(0,0317)
Eşik1	-0,0577	0,944	-0,0279	0,972	-1,489***	0,226***
	(0,0739)	(0,0698)	(0,0740)	(0,0719)	(0,0845)	(0,0191)
Eşik2	2,285***	9,827***	2,316***	10,14***	0,713***	2,039***
	(0,0736)	(0,723)	(0,0736)	(0,746)	(0,0814)	(0,166)
Eşik3	5,219***	184,7***	5,254***	191,3***	3,568***	35,46***
	(0,0745)	(13,76)	(0,0746)	(14,27)	(0,0830)	(2,942)
Gözlem	177,210	177,210	177,210	177,210	62,919	62,919
Pseudo R-kare	0,116	0,116	0,117	0,117	0,104	0,104
LR Ki-kare	44421	44421	44753	44753	13812	13812
Prob > Ki-kare	0	0	0	0	0	0

Not= Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Anlamlılık düzeyleri: *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$. Denklem tahminleri, ülke sabit etkilerini ve zaman sabit etkilerini içermektedir. **Temel sınıfları:** Yaşı 65 ve üzeri olanlar, erkek, bekâr, çalışanlar, bir okul bitiremeyenler, düşük gelirli bireyler, sağlığı orta ve kötü olanlar, insanlara güvenmeyen bireyler, dindar olmayanlar, aktif olarak gönüllü faaliyetlere katılmayan bireyler, toplumsal farkındalık, mesleki ve siyasi, eğitim ve boş zaman değerlendirme ve dini kuruluşların gönüllü faaliyetlerini aktif olarak katılmayan bireyleri göstermektedir.

Gönüllülük davranışında yaşın önemli bir farklılık olduğu düşünüldüğünden yaş gruplarına göre gönüllülerin mutluluk düzeyleri incelenmiştir. Tablo 3'te yer alan tahmin sonuçları doğrultusunda, tüm yaş grupları için gönüllülük ve mutluluk arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Gönüllülük değişkeninin katsayısı 15-24 yaş grubu için 0,139, 25-34 yaş grubu için 0,199, 35-44 yaş grubu için 0,176, 45-54 yaş grubu için 0,242, 55-64 yaş grubu için 0,194 ve 65 ve üzeri yaş grubu için

0,280 olarak tespit edilmiştir. Fark oranlarına göre, gönüllü faaliyetlere aktif katılımın mutluluk üzerindeki etkisi yaşları 65 ve üstü olan bireyler için daha fazladır.

Tablo 3. Yaş Gruplarına Göre Gönüllülük Değişkeni için Sıralı Logit Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Yaş 15-24	Yaş 25-34	Yaş 35-44	Yaş 45-54	Yaş 55-64	Yaş 65ve+
Kadın	0,173*** (0,0235)	0,110*** (0,0199)	0,123*** (0,0211)	0,0845*** (0,0240)	0,130*** (0,0282)	0,0847*** (0,0316)
Evli	0,377*** (0,0380)	0,460*** (0,0237)	0,527*** (0,0269)	0,477*** (0,0298)	0,605*** (0,0326)	0,536*** (0,0328)
İşsiz	-0,227*** (0,0333)	-0,318*** (0,0327)	-0,327*** (0,0402)	-0,401*** (0,0457)	-0,319*** (0,0589)	-0,293*** (0,105)
Çocuk Sayısı	-0,0219 (0,0177)	-0,0177* (0,00958)	-0,00200 (0,00896)	0,0191* (0,00989)	0,0370*** (0,0110)	0,0729*** (0,0112)
İlkokul Mezunu	0,0674 (0,0493)	0,125*** (0,0401)	0,0720* (0,0395)	0,0384 (0,0407)	-0,0527 (0,0426)	0,0118 (0,0396)
Ortaokul Mezunu	0,0728** (0,0371)	0,0328 (0,0321)	0,0359 (0,0337)	0,0234 (0,0382)	0,0512 (0,0435)	0,147*** (0,0476)
Lise Mezunu	0,0330 (0,0355)	0,0211 (0,0331)	0,0288 (0,0357)	0,0110 (0,0411)	0,0239 (0,0482)	0,166*** (0,0555)
Üniversite Mezunu	0,0287 (0,0354)	0,0868*** (0,0312)	-0,0148 (0,0335)	-0,118*** (0,0382)	-0,0153 (0,0438)	0,181*** (0,0486)
Gelir Sıralaması	0,0827*** (0,0122)	0,0928*** (0,0103)	0,0998*** (0,0111)	0,0787*** (0,0126)	0,0748*** (0,0147)	0,0968*** (0,0165)
Orta Gelir	0,0421 (0,0477)	0,115*** (0,0397)	0,0411 (0,0424)	0,140*** (0,0481)	0,106* (0,0545)	0,103* (0,0579)
Yüksek Gelir	0,0824 (0,0868)	0,142* (0,0732)	0,104 (0,0786)	0,240*** (0,0896)	0,120 (0,105)	-0,0419 (0,121)
Sağlık İyi	1,137*** (0,0317)	1,116*** (0,0253)	1,077*** (0,0257)	1,049*** (0,0279)	1,021*** (0,0312)	1,022*** (0,0342)
Güven	0,160*** (0,0294)	0,148*** (0,0245)	0,184*** (0,0255)	0,229*** (0,0286)	0,147*** (0,0323)	0,177*** (0,0337)
Dindarlık	0,229*** (0,0278)	0,171*** (0,0237)	0,309*** (0,0250)	0,232*** (0,0284)	0,194*** (0,0325)	0,230*** (0,0354)
Gönüllülük	0,139*** (0,0264)	0,199*** (0,0228)	0,176*** (0,0244)	0,242*** (0,0275)	0,194*** (0,0322)	0,280*** (0,0348)
Eşik1	-0,583*** (0,178)	0,00864 (0,152)	0,497*** (0,155)	-0,164 (0,186)	-0,0122 (0,215)	-0,00633 (0,223)
Eşik2	1,864*** (0,176)	2,423*** (0,151)	2,864*** (0,154)	2,180*** (0,185)	2,324*** (0,215)	2,264*** (0,223)
Eşik3	4,656*** (0,178)	5,319*** (0,153)	5,906*** (0,157)	5,253*** (0,187)	5,293*** (0,217)	5,253*** (0,226)
Gözlem	29,650	41,721	37,013	28,787	21,434	18,605
Pseudo R-kare	0,0892	0,104	0,119	0,125	0,132	0,157
LR Ki-kare	5531	9136	9351	7732	6310	6708
Prob > Ki-kare	0	0	0	0	0	0

Not= Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Anlamlılık düzeyleri: *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1. Denklem tahminleri, ülke sabit etkilerini ve zaman sabit etkilerini içermektedir.

Tablo 4’de yaş gruplarına göre farklı türdeki gönüllü kuruluşların regresyon sonuçları rapor edilmiştir. Tüm yaş grupları için toplumsal farkındalık faaliyetlerine ve mesleki ve siyasi faaliyetlere gönüllü olarak aktif katılmak modellerde anlamsızdır. Ancak boş zaman değerlendirme kuruluşlarında ve eğitim, müzik, sanat, kültür gibi kuruluşlarda aktif gönüllülük ve mutluluk arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, dini gönüllülük değişkeni için 15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65 ve üzeri yaş gruplarında katsayılar sırasıyla 0,202, 0,215, 0,224, 0,286, 0,284, 0,450 olarak saptanmıştır. Bu bağlamda bireylerin yaşı arttıkça dini kuruluşlarda yaptıkları gönüllü işlerin mutluluk üzerindeki olumlu etkisi de artmaktadır. Tablo 4’deki katsayı tahminlerine göre, boş zaman değerlendirme kuruluşlarında ve eğitim, müzik, sanat, kültür gibi kuruluşlarda aktif gönüllülüğün mutluluk üzerindeki etkisi 25-34 yaş grubu için en yüksek iken (0,475), 15-24 yaş grubu için en düşüktür (0,214).

Tablo 4. Yaş Gruplarına Göre Gönüllülük Türleri için Sıralı Logit Tahmin Sonuçları

Değişkenler	Yaş 15-24	Yaş 25-34	Yaş 35-44	Yaş 45-54	Yaş 55-64	Yaş 65ve+
Kadın	0,161*** (0,0381)	0,0463 (0,0334)	0,129*** (0,0366)	0,0791* (0,0407)	0,234*** (0,0481)	0,0657 (0,0544)
Evli	0,284*** (0,0637)	0,418*** (0,0403)	0,471*** (0,0466)	0,471*** (0,0498)	0,599*** (0,0552)	0,541*** (0,0564)
İşsiz	-0,225*** (0,0535)	-0,341*** (0,0517)	-0,333*** (0,0653)	-0,308*** (0,0758)	-0,107 (0,0930)	-0,169 (0,165)
Çocuk Sayısı	0,0219 (0,0278)	0,0224 (0,0159)	0,0121 (0,0152)	0,0478*** (0,0163)	0,0405** (0,0188)	0,108*** (0,0199)
İlkokul Mezunu	-0,00408 (0,0857)	0,124* (0,0706)	0,0805 (0,0709)	0,0851 (0,0736)	-0,0162 (0,0816)	0,0810 (0,0765)
Ortaokul Mezunu	0,147** (0,0609)	0,0754 (0,0532)	0,0299 (0,0570)	0,0638 (0,0637)	0,113 (0,0744)	0,0794 (0,0797)
Lise Mezunu	0,125** (0,0565)	0,116** (0,0541)	0,101* (0,0599)	0,0308 (0,0672)	0,0351 (0,0795)	0,173** (0,0869)
Üniversite Mezunu	0,0806 (0,0568)	0,202*** (0,0518)	0,0536 (0,0579)	-0,0958 (0,0646)	0,0141 (0,0745)	0,255*** (0,0791)
Gelir Sıralaması	0,121*** (0,0197)	0,104*** (0,0173)	0,134*** (0,0194)	0,0893*** (0,0215)	0,0892*** (0,0250)	0,140*** (0,0276)
Orta Gelir	0,0230 (0,0788)	0,251*** (0,0675)	0,0635 (0,0746)	0,256*** (0,0822)	0,0315 (0,0937)	0,146 (0,0986)
Yüksek Gelir	0,122 (0,139)	0,345*** (0,121)	0,171 (0,136)	0,466*** (0,152)	0,0990 (0,177)	-0,262 (0,199)
Sağlık İyi	1,184*** (0,0564)	1,126*** (0,0447)	1,058*** (0,0455)	1,030*** (0,0473)	1,175*** (0,0535)	1,074*** (0,0586)
Güven	0,147*** (0,0489)	0,141*** (0,0426)	0,246*** (0,0465)	0,200*** (0,0513)	0,241*** (0,0578)	0,339*** (0,0616)
Dindarlık	0,198*** (0,0477)	0,138*** (0,0424)	0,321*** (0,0458)	0,109** (0,0504)	0,0812 (0,0579)	0,196*** (0,0626)
Toplumsal Farkındalık Gönüllüğü	0,617 (0,549)	0,396 (0,344)	0,133 (0,377)	0,175 (0,434)	-0,122 (0,754)	-1,257 (0,977)
Mesleki ve Siyasi Gönüllülük	0,286 (0,387)	-0,127 (0,268)	0,405 (0,256)	0,358 (0,328)	0,524 (0,394)	0,146 (0,704)
Eğitim ve Boş Zaman Gönüllüğü	0,214** (0,0881)	0,475*** (0,0986)	0,361*** (0,116)	0,384*** (0,146)	0,387** (0,159)	0,325* (0,187)
Dini Gönüllük	0,202*** (0,0568)	0,215*** (0,0500)	0,224*** (0,0557)	0,286*** (0,0627)	0,284*** (0,0696)	0,450*** (0,0748)
Eşik1	-1,841*** (0,162)	-1,344*** (0,157)	-1,273*** (0,174)	-1,684*** (0,216)	-1,667*** (0,315)	-1,250* (0,709)
Eşik2	0,321** (0,149)	0,838*** (0,149)	0,866*** (0,167)	0,599*** (0,208)	0,615** (0,309)	1,038 (0,707)
Eşik3	3,041*** (0,152)	3,636*** (0,153)	3,837*** (0,171)	3,597*** (0,212)	3,571*** (0,313)	3,960*** (0,709)
Gözlem	11,424	14,975	12,412	10,176	7,466	6,466
Pseudo R-kare	0,0795	0,0902	0,107	0,115	0,116	0,145
LR Ki-kare	1840	2785	2761	2456	1876	2114
Prob > Ki-kare	0	0	0	0	0	0

Not= Parantez içindeki değerler standart hataları göstermektedir. Anlamlılık düzeyleri: *** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1. Denklem tahminleri, ülke sabit etkilerini ve zaman sabit etkilerini içermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Mutluluk ekonomisi mutluluğun belirleyicilerine ve bireysel mutluluğu arttırmaya yönelik kamu politikalarına odaklanan akademik bir alandır. Ampirik araştırmalarla gelişen bu alandaki çalışmaların büyük bir çoğunluğu cinsiyet, yaş, gelir, işsizlik, eğitim, sağlık gibi sosyo-ekonomik ve sosyo-demografik faktörlerin mutluluk üzerindeki etkisini incelemiştir. Son dönemde ise çalışmalar sosyal ilişkiler, gönüllülük, kültür, sivil özgürlük, demokrasi, ayrımcılık gibi daha spesifik konular üzerine yoğunlaşmıştır. Literatüre takiben bu çalışmada, gönüllülük davranışı ile mutluluk arasındaki ilişki araştırılmış ve yaşa göre bu ilişkinin değişimi takip edilmiştir. Bu doğrultuda, Dünya Değerler Araştırması'nın 1995-2020 dönemini verileri kullanılarak sıralı logit yöntemi ile analizler yapılmıştır.

Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre, araştırma kapsamında yer alan ülkelerde gönüllü faaliyetlere katılanların, gönüllü faaliyetlere katılmayanlara kıyasla daha yüksek düzeyde mutluluğa sahip olduğu saptanmıştır. İnsani değerleri ifade etmek için gönüllü olan kişiler karşılığında bir şey beklemezler de minnet, sosyal tatmin, takdir ve toplumsal onay ile ödüllendirilirler. Gönüllülük davranışı kişinin becerilerini ve güçlü yönlerini geliştirerek özgüvenlerini arttırmakta ve insanlar arasında güven inşa etmektedir. Bireyler gönüllülük vasıtasıyla sosyal açıdan olumlu hislere sahip olarak kendilerini iyi hissederler ve bu yolla pişmanlık ve yalnızlık gibi olumsuz duyguları azalmaktadır. Bu da gönüllülerin fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlığını koruyarak gönüllü faaliyetlere katılmayanlara göre daha mutlu bir hayat yaşamalarını sağlamaktadır.

Analiz sonucunda toplumsal farkındalık kuruluşlarında gönüllülük ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bruni ve Stanca (2008)'ya göre bu bulgu, gönüllü olmaya iten içsel güdülerin bireysel mutluluk üzerinde etkili olduğunun bir göstergesidir. İçtenlikle sanat, müzik, kültür, din gibi kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katılmak, ortak bir amaç için bir araya gelen toplulukların (çevreci, tüketici kuruluşlar gibi) etkinliklerinde yer almaya kıyasla mutlulukla daha güçlü bir şekilde ilişkilidir.

Analiz bulguları, yaşlı gönüllülerin genç gönüllülere kıyasla mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu sonuç gönüllü yaşlı yetişkinlerin; emeklilikte mevcut becerilerinin korunması, bir grubun üyesi olarak aidiyet duygularının artması, fiziksel ve bilişsel gerilemenin daha yavaş ve sosyal dışlanmalarının daha az olması ile ilişkilidir. Gönüllülük, yaşlanma sürecinde yaşlı yetişkinlerin sosyal hayatta aktif olarak yer almalarını sağlayarak ebeveynlik, eş kaybı, emekli olma gibi kaybedilen sosyal roller yerine yenilerinin konulmasını izin vermektedir. Yaşlanma döneminde, insanlara yardım etmek hayatta bir amaca sahip olma duygusunu koruyarak daha uzun ve daha sağlıklı yaşam süresine katkıda bulunur. Ebeveynlik, iş gibi sorumluluk üstlenmeyen yaşlılar gençlere kıyasla daha fazla boş zamana sahiptirler. Bu nedenle gönüllü etkinliklerde aktif olarak yer alan yaşlılar gençlere göre daha mutludurlar.

Çalışmada farklı türde gönüllü faaliyetlere katılanların mutluluk düzeyi yaşa göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Analiz sonucunda gönüllü genç ve gönüllü yaşlı yetişkinlerde, toplumsal farkındalık faaliyetine ve mesleki ve siyasi faaliyetlere katılımın mutluluk üzerinde anlamsız bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Ancak boş zamanı değerlendirmeye yönelik kuruluşlarda ve din, eğitim, müzik, sanat, kültür gibi kuruluşlarda gönüllülük ile mutluluk arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu sonuç, karşılık beklemezsizin içten gelen yardım ile hareket eden gönüllülerin, bireysel çıkar motivasyonu ile hareket eden gönüllülere göre gönüllülüğten daha fazla fayda sağladıklarını gösterir.

Analiz sonuçlarına göre, yaşlı yetişkinler dini kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katıldıklarında yüksek mutluluk düzeyine ulaşırken, genç yetişkinler spor, eğlence gibi boş zamanı değerlendirmeye yönelik kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katıldıklarında yüksek mutluluk düzeyine ulaşmaktadır. Literatürdeki çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Musick ve Wilson, 2003; Morrow-Howell, 2010; Lee, 2019). Yaşlı yetişkinler genel olarak öğretici ve yol gösterici olma, yardımseverlik, inanca bağlılığı kanıtlama gibi nedenlerle gönüllü olduklarından din, sağlık, toplumsal hizmet gibi gelecek neslin refahını destekleyen gönüllü kuruluşlara katılırlar. Aksine genç yetişkinler sanat, müzik, spor, eğlence gibi kendini iyi hissettirecek gönüllü kuruluşlara katılma eğilimi içindedirler.

Analiz bulguları genel olarak değerlendirildiğinde, çalışma kapsamında yer alan ülkelerde gönüllü faaliyetlere katılmak, yaşlı yetişkinlerin gönüllü hizmet sağlaması, din, eğitim, kültür, müzik, sanat, spor, eğlence gibi kuruluşların gönüllü etkinliklerinde aktif olarak yer almak bireysel mutluluğu arttırdığı belirlenmiştir. Öte yandan dini kuruluşların gönüllü faaliyetlere katılımın mutluluğa etkisi yaşlı yetişkinler için daha fazla iken; spor, eğlence gibi boş zamanın değerlendirilmesine yönelik kuruluşların gönüllü faaliyetlerine katılımın mutluluğa etkisi ise genç yetişkinler için daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır.

Bu çalışma politika yapıcılarına bireylerin daha mutlu bir hayat sürdürebilmelerine yönelik politikalar oluşturmak için bulgular sunmaktadır. Bu çerçevede yaşlılar arasında resmi ya da gayri resmi gönüllü faaliyetlere katılımı kolaylaştırmaya ve teşvik etmeye yönelik uygun programlar geliştirilebilir. Hizmet sunulabilecek gönüllü alan sayısı artırılabilir ve gönüllüğün algılanan yararlarına ilişkin farkındalığı arttırmaya yönelik yapılan faaliyetlerin kamuoyunda duyulması sağlanabilir. Özellikle genç yetişkinler arasında gönüllüğü yaygınlaştırmak için eğitimler verilebilir ve destek programları oluşturulabilir.

Kaynakça

- Arslan, M. L. (2021). Gönüllülük Felsefesi. Çankır, B. (Ed.). *Liderlik: Gönüllülük ve Gönüllü Liderliği* içinde (ss. 59-76). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- Binder, M. ve Freytag, A. (2013). Volunteering, Subjective Well-Being and Public Policy. *Journal of Economic Psychology*, 34, 97-119.
- Borgonovi, F. (2008). Doing Well by Doing Good. The Relationship Between Formal Volunteering and Self-Reported Health and Happiness. *Social Science & Medicine*, 66(11), 2321-2334.
- Bruni, L. ve Stanca, L. (2008). Watching Alone: Relational Goods, Television and Happiness. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 65(3-4), 506-528.
- Çapçı, E. (2021). *Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Sağlayan Genç Yetişkinlerde Kişilik Özellikleri, Özgeçmiş Düzeyi ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi/ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.

- Çolak, E. (2018). *Sosyal Fayda Projelerinde Gönüllü Çalışan Üniversite Öğrencilerinde Mutluluk ve Psikolojik Yardım Aramaya Gönüllülük Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dumludağ, D. (2014). Fayda, Mutluluk ve Refah. Aysan, A. F. ve Dumludağ, D. (Ed.). *Kalkınmada Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 365-386). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Easterlin, R. (1974). Does Economic Growth Improve the Human Lot? Some Empirical Evidence. David, P. A. ve Reder, M. W. (Der.). *Nations and Households in Economic Growth* içinde (ss. 89-125). New York: Academic Press.
- Fiorillo, D. (2012). Volunteer Work and Domain Satisfactions: Evidence from Italy. *International Journal of Social Economics*, 39, 97-124.
- Frey, B. S. ve Stutzer, A. (2002). *Happiness and Economics How The Economy and Institutions Affect Well-Being*. New Jersey: Princeton University Press.
- Gil-Lacruz, A. I., Gil-Lacruz, M. ve Saz-Gil, M. I. (2020). Socially Active Aging and Self-Reported Health: Building a Sustainable Solidarity Ecosystem. *Sustainability*, 12(7), 1-16.
- Gil-Lacruz, M., Saz-Gil, M. I. ve Gil-Lacruz, A. I. (2019b). Benefits of Older Volunteering on Wellbeing: An International Comparison. *Frontiers in Psychology*, 10, 1-12.
- Gökdemir, G. ve Öztürk, M. (2018). Fayda, Sosyal Seçim ve Mutluluk. Dumludağ, D., Gökdemir, Ö., Neyse, L. ve Ruben, E. (Ed.). *İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 199-222). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Huang, L. H. (2019). Well-Being and Volunteering: Evidence from Aging Societies in Asia. *Social Science & Medicine*, 229, 172-180.
- Krasnozhon, L. ve Levendis, J. (2020). The Relationship Between Happiness, Volunteering, and Donating. *Journal of Economic Insight*, 46(1), 1-14.
- Lawton, R. N., Gramatki, I., Watt, W. ve Fujiwara, D. (2021). Does Volunteering Make Us Happier, or Are Happier People More Likely to Volunteer? Addressing the Problem of Reverse Causality When Estimating the Wellbeing Impacts of Volunteering. *Journal of Happiness Studies*, 22(2), 599-624.
- Lee, M. A. (2019). Volunteering and Happiness: Examining the Differential Effects of Volunteering Types According to Household Income. *Journal of Happiness Studies*, 20(3), 795-814.
- Magnani, E. ve Zhu, R. (2018). Does Kindness Lead to Happiness? Voluntary Activities and Subjective Well-Being. *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 77, 20-28.
- Meier, S. (2006). *The Economics of Non-Selfish Behaviour: Decisions to Contribute Money to Public Goods*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Meier, S. ve Stutzer, A. (2008). Is Volunteering Rewarding in Itself?. *Economica*, 75(297), 39-59.
- Morrow-Howell, N. (2010). Volunteering in Later Life: Research Frontiers. *The Journals of Gerontology: Series B*, 65(4), 461-469.
- Morrow-Howell, N., Hinterlong, J., Rozario, P. A. ve Tang, F. (2003). Effects of Volunteering on the Well-Being of Older Adults. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 58(3), 137-145.
- Musick, M. A. ve Wilson, J. (2003). Volunteering and Depression: The Role of Psychological and Social Resources in Different Age Groups. *Social Science & Medicine*, 56(2), 259-269.
- Myers, D. G. ve Diener, E. (2018). The Scientific Pursuit of Happiness. *Perspectives on Psychological Science*, 13(2), 218-225.
- Qu, H. (2022). Differential Associations Between Volunteering and Subjective Well-Being by Labor Force Status: An Investigation of Experiential and Evaluative Well-Being Using Time Use Data. *Journal of Happiness Studies*, 23(4), 1737-1770.
- Rojas, M. (2019). The Relevance of Richard A. Easterlin's Groundbreaking Work. A Historical Perspective. Rojas, M. (Ed.). *The Economics of Happiness How the Easterlin Paradox Transformed Our Understanding of Well-Being and Progress* içinde (ss. 3-24). Switzerland: Springer International Publishing.
- Russell, A. R., Nyame-Mensah, A., de Wit, A. ve Handy, F. (2019). Volunteering and Wellbeing Among Ageing Adults: A Longitudinal Analysis. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 30(1), 115-128.
- Sardinha, B. (2011). *The Economics of the Volunteering Decision*. (Doctoral Thesis). Universidade de Evora, Portugal.
- Saz-Gil, M. I., Gil-Lacruz, A. I. ve Gil-Lacruz, M. (2019a). Active Aging and Happiness: European Senior Citizen Volunteers. *Sociología*, 51(3), 290-312.
- Soyyigit, Z. S. (2019). *Gençlerin Sosyal Sorumluluk Çalışmalarına Gönüllü Katılımlarıyla Algılanan Ebeveyn Tutumları, Motivasyon ve İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tanskanen, A. O. ve Danielsbacka, M. (2016). Do Volunteering and Charity Pay Off? Well-Being Benefits of Participating in Voluntary Work and Charity for Older and Younger Adults in Finland. *Research on Ageing and Social Policy*, 4(2), 2-28.
- Thoits, P. A. ve Hewitt, L. N. (2001). Volunteer Work and Well-Being. *Journal of Health and Social Behavior*, 42, 115-131.
- Tiltay, M. A. (2021). Gönüllü Yönetimi. Çankır, B. (Ed.). *Liderlik: Gönüllülük ve Gönüllü Liderliği* içinde (ss. 41-57). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

- Van Willigen, M. (2000). Differential Benefits of Volunteering Across the Life Course. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 55(5), 308-318.
- Veenhoven, R. ve Dumludağ, D. (2018). İktisat ve Mutluluk: Bugün Daha Mutlu muyuz?. Dumludağ, D., Gökdemir, Ö., Neyse, L. ve Ruben, E. (Ed.). *İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 223-251). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yemişçigil, A. ve Dolan, P. (2018). “Mutluluk” Nedir, Nasıl Ölçülür? Kalkınma Literatüründe Kavramsal ve Metodolojik Yaklaşımlar. Dumludağ, D., Gökdemir, Ö., Neyse, L. ve Ruben, E. (Ed.). *İktisatta Davranışsal Yaklaşımlar* içinde (ss. 187-198). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.